

שינויים פסיים. הופלו מחיצות ונסללו מסילות של תחבורה ותעסוקה, של חשמל, של טלפון ושל שיטות עיבוד אדמה ושיחוק תוצרתה.

במצב זה — אינני רואה טעם להניף גרזן על ראשה של מציאות חיים חדשה. חלוקה טריטוריאלית מחודשת — מדינית, צבאית וכלכלית — עלולה לנפץ מסכת יחסים וקשרים חיים, בלי שתביא הסכם ושיתוף פעולה — בלי שתעניק שלום ובלי שתיצור ביטחון.

ואין הדבר דומה לוויכוח שהיה ביישוב היהודי על פתרון החלוקה בזמנו. תומכי הפתרון הזה בתוכנו לא התעלמו מזכויותינו ההיסטוריות לארץ ישראל כולה. אבל הם העדיפו שלום ברקיימא על מלחמה בלתי פוסקת, למען הזכויות האלו — וזה היה או הסיכוי האלטרנטיבי. והעיקר — פירוש החלוקה היה: ריבונות לאלתר לעם היהודי שסוע השואה; היא אפשרה לישראל לקלוט את כל פליטי הטבח באירופה ואת נרדפי ההפליה והקיפוח מארצות ערב. אז דובר לא על ריסוק יחסי שלום, אלא על הקמתם, על יצירת יש. אולם גם החלוקה של אותם הימים לא הביאה כידוע לשלום, אף על פי שאת התקווה האחרת מילאה — ריבונות עם ישראל בארצו. גם פתרון לבעיית הערבים הפלשתינים לא הביאה החלוקה. הרעיון המקורי שקיבלה ישראל היה, כזכור, להקים — בצד המדינה היהודית — מדינה פלשתינית בארץ ישראל. אולם ארצות ערב החליטו להיות כולן "פלשתיניות". הן יצרו, מאז ועד עתה, ספק לגבי עצם הגדרת הזהות הפלשתינית: הרי פלשתינים רואים את עצמם חלק מן העולם הערבי, ואילו העולם הערבי כולו רואה את עצמו אפוטרופוס לבעיה הפלשתינית. במקום מפת החלוקה של או"ם נקבעו תוצאות המלחמה שיזומה הערבים. על הגדה ועל חלק מירושלים השתלט כידוע הלגיון הירדני. אף על פי שרק בריטניה ופקיסטן הכירו בזכות ירדן לשלוט שם. לא ישראל מחקה את השם "פלשתיין" מן המפה, ולא עקב הקמתה נמחק. את השם "פלשתיין" מחק מן המפה שליט ירדן, המלך עבדאללה; הוא שסיפח את הגדה לממלכתו והחליט שלא להשאיר זכר לקיום פלשתיני מיוחד.

עם כל הטוב שהביאה החלוקה באותם הימים — אלו היו תוצאותיה. ובשעה שאנו באים לדון ברעיונות של החזרת גבול מפריד כזה למקומו — יש להוסיף לחשבון עוד כמה גורמים.

מאז חלו שינויים גדולים מאוד בהיערכות הצבאית ובמערכות הנשק. בשנת 1948 אולי היה אפשר להאמין שאפשר להגן על "המותניים הצרים" של האיזור המאוכלס ביותר במדינת ישראל; אז היה הנשק המאיים ביותר — משני הצדדים — תותח, שטוחו מוגבל וניידותו מצומצמת. כיום יש לירדן לבדה כ-700 טנקים ועשרות מטוסים; ועכשיו רכשה מארה"ב גם טילי "הוק" ו"צ'פרל", ותותחים ניידים נגד

מטוסים "וולקן". אם תקום מדינה פלשתינית, אין ספק שתתמלא מיד נשק חדיש מתוצרת בריה"מ, או ממחסני לוב. יתר על כן, לא קשה לחזות מצב, שינסה ג'ורג' חבש לעשות לערפאת מה שביקש ערפאת לעשות לחוסיין, מה שביקשו — ומבקשים — שניהם לעשות ללבנון.

אם תקום מדינה פלשתינית נפרדת, היא תהיה חמושה מכף רגל עד ראש. יהיו בה גם בסיסים לכוחות המחבלים הקיצוניים ביותר, ואף הם יהיו מצוידים בטילי כתף נגד מטוסים וטנקים, המסכנים לא רק עוברי אורח, אלא כל מטוס ומסוק שימריאו בשמי ישראל, כל כלי רכב שינוע בעורקי התנועה העיקריים בשפלת החוף. יש אמנם ספק, אם גם מרחב טריטוריאל ייש בו משום הרתעה מוחלטת. אבל היעדר מרחב טריטוריאל מנימלי מעמיד מדינה במצב של אי הרתעה מוחלטת. דבר זה, כשהוא לעצמו, יש בו משום פיתוי כפייתי כמעט לתקוף את ישראל מכל העברים, במאמץ יבשתי, ימי ואווירי מתואם. גם פירוז הגדה נראה כחרופה מפוקפקת: הבעיה העיקרית איננה הסכם על פירוז, אלא קיומו של הסכם שכזה, הלכה למעשה. מספר ההסכמים שהפרו הערבים אינו נופל ממספר ההסכמים שקיימו.

נותרת אפוא הדרך היחידה: בניית מערכת יחסים רצויה ו אפשרית, בתקופת מעבר ממושכת בין תושבי יהודה ושומרון ורצועת עזה, לבין היישוב היהודי במדינת ישראל. אין זו דרך פשוטה. לא היינו רוצים להיות אדונים לגורלם הלאומי והתרבותי של מאות אלפי ערבים. אבל עוד פחות מזה אנו יכולים להשלים עם מצב שיהיו הם אדונים צבאיים לביטחונה היומיומי והאסטרטגי של מדינת ישראל. על כולנו לעשות מאמץ ולחפש פתרון של פשרה לא בקרקע, כי אם ביחסים; לפחות — לתקופת מעבר, כאמור.